

Ludmila Brožíková

New Orleans po padesátiosmi letech

Motto: Lidstvo zkoumá staré papyry, rosny bod v Antarktidě, tahy lososů, ptactva, žab i motýlů, život v temných hlubinách oceánů, zimování netopýrů, epidemie BSE i ptačích chřipek, tloušťku tukové tkáně tuleňů i ledních medvědů, zárodky hurikánů, škodlivost volných radikálů, podmínky vzniku ponorkové nemoci na odloučených či extrémních pracovištích, podivuhodný svět hub, rzí, mechů, virů, prvoků. Sleduje působení pralesních erozí na změnu celosvětového klimatu, délku rozpadu toho a onoho, co by mohlo ohrozit budoucí generace. Je značné povědomí o vlivu barev, potravy, léků, hluku, nečinnosti.... Mnohem méně se ví o věcech mezi nebem a zemí, podivuhodných propletencích životních zlomů, nečekaných příběhů, osudových setkání. O všem, co se v daný čas vynoří, aby za čas zdánlivě zmizelo. Světla i stíny někdejších jevů se objeví po mnoha letech jako důkaz, že co se kdysi stalo, stalo se možná dobře. Většinou až při těch reprízách pochopíme, co nám tehdy unikalo.

Průběh mého putování po tomto světě mi dává za pravdu. Nechodím ke kartářce, lavina laciných horoskopů v časopisech mne nechává celkem klidnou, ani tři kominíci, jež jsem potkala cestou do práce v jediném ránu mne nepřesvědčili, že mne čeká báječný den, protože právě toho dne se nahromadila taková kupa neřádností, že jsem přímo žasla, jak se to mohlo tak neuvěřitelně semlít. V běhu života jsem tenkrát ty souvztažnosti nevnímala, můj krok byl rychlý, událostí mnoho, některé dost husté, měla jsem spoustu zájmů, v takové kombinaci moc prostoru na zkoumání nepochopitelných jevů nezbyvá. Teprve až se ta dravá řeka zklidní, změní tok a najde své místo v poklidných, travinami a stromy zarostlých březích, uklidňujících meandrech podél vonících luk, v průzračných tišinách s čistým pískem a úkryty rybek i ráčků pod mechem porostlými kameny, nastane čas hledání a objevování souvislostí. Zasněženějších pohledů na život. Někdy i zmoudření.

Musím se vrátit proti toku času daleko zpět. Až k prarodičům z matčiny strany. Žili kousek od moravsko-slovenského pomezí, uprostřed kopcovitých, zalesněných Javorníků. V krásném, zádumčivém, ale tehdy velmi chudém koutku mé vlasti. Těžká doba odtud vyhnala mnoho lidí do Ameriky, Kanady i dalších zaslíbených zemí. Moji předci v sobě měli dobrodružnou krev, nebojácné srdce, touhu po úspěchu. Řada z nich nasedla na zámořské lodě a pustila se v nových domovech do plnění svých snů. Dědeček Tomáš přijal pozvání svých příbuzných, kteří za velkou, neznámou louží už zakotvili, stali se majetnými.

Vypravil se za novou budoucností, ač se teprve nedávno doma oženil. Jeho rodina i příbuzní mé babičky se rozprchli po celých Státech, a jak byli z usilovného, pracovitého rodu, nová vlast jim nabídla značné příležitosti. Přistoupili na tu výzvu, ukázali, co v nich opravdu je. Probíráám se starými adresami, je tu Cleveland, Scranton, Boutte, Chicago, New Orleans. Snad to měli v genech, uplatnili se v mnoha oborech. Jedna z mých tet, pocházející ze zdejší větve starého rodu Hurbanových, se v Clevelandu už narodila, stala se z ní první slovenská učitelka ve Spojených státech. Byl to takový renesanční, všestranný člověk, zapojila se do veřejného života státu Ohio. Když 13.4.1974 zemřela, deník The Scranton Times zveřejnil dlouhý výčet práce, výsledků, funkcí a zálib, jimž se během života věnovala. Nadpis toho článku zněl „Zemřela statečná průkopnice boje za ženské hlasovací právo.“ Připomenuli všechno, co za sebou nechala, vyjmenovali, že stála v čele mnoha institucí, zabývajících se uměním, veřejným životem, byla několik let presidentkou Ženského pokrokového politického klubu, pracovala v asociaci učitelů, stala se blízkou spolupracovnicí vládního činitele Gifforda Pinchota. Organizovala významné charitativní sbírky, pracovala ve vedení scrantonské opery, angažovala se mezi varhaníky, houslisty, umělci vůbec. Za svou celoživotní práci se dostala i do almanachu osobností Who is who. Deník zmínil úspěšnost jejího manžela, který byl publicistou i redaktorem a současně dovozcem, ten pocházel z rodu babičky Veroniky, rozené Kadákové. Jejich manželský svazek byl spojením dvou pracovitých lidí s mnoha zájmy, veřejnými aktivitami, syn Pavel podnikal ve spojařském a poštovním businessu, druhý syn, Eugen, byl registrovaným inženýrem-vědcem, vnuk, Dr. Robert Reynolds, působil jako profesor na Dartmouth College. Usilovní, cílevědomí lidé. Teta o řadu let přežila svou dceru Ludmilu. Stará paní prožila bohatý život, dosáhla věhlasu, který zavazoval. Další příbuzný z dědovy rodinné větve, Adam, se uplatnil v chicagském pojišťovnictví. Dědeček Tomáš se brzy dopracoval vlastnictví obchodu se zlatým zbožím. Zbohatlí farmáři z okolí New Orleansu zvyšovali jeho bankovní konto nákupem atributů společenské úspěšnosti do svých okázalých rezidencí. Kdykoliv jsem v televizi sledovala reprízy amerického filmu Sever proti Jihu, vybavil se mi před vnitřním zrakem příběh mého dědečka i obou strýců. Nikdy se do vlasti již nevrátili, vybudovali si tam pevné postavení. Byly to tak intenzivní představy, že jsem přímo cítila chuť zapadnout do zfilmovaného děje, stát se součástí tehdejší neuspěchané doby. Moje babička za svým mužem jezdila přes to veliké, neznámé i rozbouřené moře, porodila mu čtyři děvčátka – Annu, Veroniku, Ludmilu a Štefánii, a čtyři chlapce – Františka, Milana, Aloize a Josefa. Milan a František záhy zemřeli. I tak toho bylo na jednu ženu dost, starala se o všechno, co jinde žena sdílí s manželem, sama. Vracela se z návštěv svého muže v Americe většinou s outěžkem. Byla to statečná, pokroková, sebevědomá žena. Nebýt statečná, jak by se mohla přenést přes postupnou smrt pěti dětí v podmínkách, kdy se sama starala o dům, polnosti, lesy, hospodářství, finance, obchod? V té době pro ženu ne právě zcela běžná záležitost. Starala se o zhodnocení peněz, jež ve Státech nahospodařil její muž. Když mládenci trochu odrostli dětským gatím, odvezla je za otcem, rodina majetek lépe ohlídá. Ani oni se do rodného místa již nikdy nepodívali. Nový život je zcela pohltil. Krásné věci i peníze proudily do staré vlasti, babička prozíravě pojistila rozkvět majetku nejen ukládáním peněz do bankovního ústavu, ale především nákupem dalších polí, pastvin, lesů. Dům se plnil hodnotnými věcmi, obrazy, dodnes doma opatruji stříbrnou vidličku a kávovou lžičku z matčiny americké výbavy s vyraženým jménem výrobce WM. Rogers a Son, AA.

Nemohu v té souvislosti nevzpomenout výstižného výroku kohosi, kdo věděl, o čem mluví. Řekl, že první generace rodinný majetek zakládá, druhá ho zvelebují, třetí jej využívá k bádání, objevování pralesů a poznávání panenských končin. Z jejich řad se rekrutují lovci vzácných motýlů, krokodýlů, zakladatelé afrických či jiných národních parků i zapálení vědci, a čtvrtá všechnu tu snahu a zajištěnost rodu rozfofruje v barech, kasinech, lehkomyšlných dostihových sázkách, nevěstincích. I tento rod to postihlo, postaral se o to můj

otec. Ale o tom trochu později. Přílišným spěchem vyprávění by zanikla plastičnost popisovaného děje. Když nastal čas ženitby dospělých matčiných bratrů, otevřeli si v New Orleansu své vlastní obchody, starší Josef s elektrospotřebiči, ale ještě několikrát vyměnil prodávaný sortiment za jiný, výhodnější, v americké společnosti se novinky rychle ujímaly. Mojí matce mezitím zemřely dvě svobodné sestry i oba rodiče, studené náruči smrti se nevyhnula ani již několik let vdaná poslední sestra, maminka dvou malých chlapců, takže nakonec zůstala ve svých patnácti letech ve staré vlasti sama. Nedospělé děvče se mělo starat o značný majetek. Babička Veronika za svého života důsledně dbala, aby děvčata uměla jednou vést velký dům. Dcery chodily do kurzů vaření, jedna z nich, také Ludmila, měla silný vztah k botanice, hrála na harmonium, výborně zpívala, vyšívala, učila se jazyky. Moje matka chodila na němčinu, fotografie ji zachytila i jako frekventantku kurzu vaření. Babička byla skutečně prozíravá žena. Myslela na všechno. Letité notářské zápisy dotvrzují, že při každém nákupu pozemku jej poctivě dělila mezi žijící členy. Pozemkové podíly vdané matčiny sestry byly v době její náhlé smrti přepsány na oba malé synky, ostatní majetek po zbývajících dvou svobodných, zemřelých sestřích i obou rodičích tím pádem, podle zákona o dědění, připadl mé matce.

Běžet všechno podle zvyklostí, vdala by se osiřelá dívčina za někoho z rodné vesnice, ženitbyschopní mládenci s jejich matkami brali bohatou dědičku nevybíravým útokem. Prožila by relativně klidný život, vesnice striktně dodržovala nepsaná pravidla, morálku eventuelně příliš záletných mužů hlídala církev. Všechno mělo svůj řád. První písemná zmínka o mém rodišti byla z roku 1408, v roce 1598 už byl zaznamenán první mlýn, pila a 16 domů, génus loci toho místa dohlížel, aby se tu nikdo zbůhdarma neflákal. Náš rod patřil mezi ty pracovité, s ujasněnými životními prioritami, matku čekal spokojený, zajištěný život. Ale v knize osudu bylo psáno jinak. V okresním městě ustavila česká společnost firmu, zabývající se prodejem i servisními opravami automobilů té doby, a jedním z jejích zaměstnanců byl můj budoucí otec. Nebýt té osudové danosti, jak by se světlouhlý, modrooký mladý muž ze stovky kilometrů vzdálené východočeské Jaroměře dostal na ty zádušné Javorníky? Šikovný, ambiciózní, ale lehkomyšlný větroplach. Vesnice se penězi ze zámoří vzmáhala, jeden z místních podnikavců z rozvětvené matčiny přízně využil bohatství lesů a založil roku 1930 nově pilu, jiný podnikavec využil toho, že ve vesnici byla od roku 1923 i továrna (byla vystavěna na pozemku naší rodiny) a bylo nutno materiál přivážet a hotové zboží odvážet, v roce 1924 vlastnil další starousedlík i autobus a nebylo to v matčině rodišti poslední auto. Takže firma delegovala do místa děje právě toho průbojného, profesně zdatného mládence. Byl tak jiný než matčini vrstevníci, že by byl div, kdyby nezaujal i teprve dospívající dívčinu. Rychle byl „v obraze“ a od té chvíle šel cílevědomě za svým plánem. Dobře se usadit, vytvořit spolehlivé zázemí pro občasná napití, hazardní karetní hry i milenky na povyražení. Dal jasně najevo, že nepospíší-li si mladá dědička, poohlédne se po nevěstě jinde. Matčina teta a strýc vlastnili největší místní hostinec, statek, polnosti, lesy, neměli spolu žádné děti, ovšem hlad po dalším majetku jim včas vnukl nápad, nasměrovat mladého muže na jejich mladou, nezkušenou příbuznou. Moji budoucí matku. Ochotně ho zakládali penězi, když se od něj občas odvrátila karbanická Štěstěna, vytušili, že mladý muž má velký apetit. Odhadli ho dobře. A jemu nedalo moc práce, aby s ní mladá žena brzy stanula před oltářem, aniž musel použít triviálního tahu s předčasným těhotenstvím. Narodila jsem se až třináct měsíců po jejich svatbě. Otec měl zřejmě to, čemu se později začalo říkat sex-appeal. Hamižná teta se strýcem věděli, že nebude dlouho trvat, než zlatá jablka z rodinné jabloně spadnou do jejich klína. Větroplach se činil přímo ukázkově. Místo, aby prožíval doma líbánky, trávil večery v barech a nevěstincích okresního města, rozhazoval peníze, o něž se svou prací nikdy nezasloužil. Příbuzní udělali včas v bance opatření (matka v době sňatku nebyla podle tehdejších zákonů ještě plnoletá), aby mladý muž neměl podpisové právo na

hotové peníze, ale to ho nemohlo zastavit. Odnášel do zastaváren cennosti, jež přivázela z cest za svým mužem moje babička. Majetek, vybalovaný po každé její cestě za moře z velkých lodních kufrů, se rychle tenčil. U karetních stolů platili hráči zmačkanými bankovkami, můj otec vytahoval místo těch zmuchlaných papírů zlaté, stříbrné šperky, drahé kameny. Začal hrát haura, našel zalíbení v roli neodolatelého svůdce, jednou si, už novomanžel, domů na noc z nevěstince dovedl i „dívčinu“. Poprvé se matka vzepřela, chtěla povětrnou slečnu vykázat ze svého domu, měla v úmyslu nedovolit, aby milenecký pár uleh do manželského lože, v němž jsem už byla počata já. „Dívka“ utekla sama, otec těhotnou matku v hádce surově odstrčil na pokojový kachlový krb, začala krváčet, násilník musel dojet pro doktora. To byl druhý vroubek u místních starousedlíků, nehoráznost takového kalibru nezůstala dlouho tajemstvím. V ničem neznal únosnou míru. Už byl mimo jakoukoliv sebekontrolu, usmyslel si, že chce, aby mu jeho mladá žena koupila malý sportovní automobil. Matka v té době už zřejmě příliš dobře věděla, že tímhle sňatkem udělala osudovou chybu, ale neuměla si představit, že by manželství skončilo před soudem. Že by se stala soustem klepů místních strážkyň dobré pověsti. Byla by první rozvedená žena v místě, kde platily nepřekročitelné společenské i církevní úzusy. Věděla, že někteří muži své ženy podvádějí, ale tehdejší morálka ženě ukládala o tom mlčet, příkrýt úlety svých mužů tou pověstnou zástěrou. Dědala to i její už zmíněná bezdětná teta, strýci běhali po vesnici a okolí několik levobočků, všechny svedené dívky vyplatil, ale tetka ty „děti hříchu“ neuznávala. Podobně se zachovala i moje matka, modřiny sváděla na nečekané pády ze schodů, uklouznutí na mokřích dlaždicích. Postupně se zadlužila, nejdřív u tetky a strýce, pak i známých, zastavila dům, lesy, polnosti. To auto otci koupila. Celá ta absurdní oběť byla zbytečná, po nějakém obzvlášť dlouhém tahu po hospodách auto v opilosti de facto „odepsal.“ Skončila velkolepá hostina, otec si sbalil svých pár svršků a odcestoval domů. Zanechal za sebou ženu s dítětem, bez prostředků, střechy nad hlavou, nonšalantně se rozloučil s kumpány, byl to hráč. Že během necelých dvou let rozházel majetek, který nahospodařili prací a pílí příbuzní jeho ženy, ho netrápilo. Pokud vůbec něco, pak to, že vyschl zdroj jeho sladkého života. Zodpovědnost či svědomí nebyly jeho silná stránka.

Proběhla dražba, matka přišla o rodný dům, obchod, hospodářství, lesy, pole, pastviny. Kam teď? Nějaký čas se se mnou protloukala ze dne na den, mezitím přinutila babička svého syna, aby nás přivezl. Matčini příbuzní napsali oběma mým strýcům do New Orleansu, co se stalo. Starší Josef se s vývojem ve vlasti dlouho nemohl smířit, teprve před svou smrtí matce odpustil. Uvědomoval si, jak se majetek rozmáhal, kolik zábavy si oba bratři odpustili, aby se měla dobře i rodina ve staré vlasti. Mladší matčin bratr neměl žádné děti, žil spokojeně v bohaté orleánské čtvrti, do staré vlasti se už nechtěl vrátit, požádal tehdejšího československého konzula v Chicagu, aby zařídil bezplatné přepsání celého jeho majetku ve staré vlasti na sestru, jež se ocitla v nouzi. Oba matčini bratři v Americe nastálo zakotvil, mladší Alois si vzal svou sestřenicí, ale zůstali bezdětní. Starší Josef si vzal krásnou zchudlou šlechtičnu, jejíž otec byl Francouz, matka pocházela z Nového Skotska a rodina se za čas odstěhovala do Francie. A odtud „na zkušenou“, naučit se další jazyk, odjela jejich dcera Marietta, Josefova budoucí žena, do Německa a odtud do Států. Než se věci na úřadech v matčině vlasti vyřídily, bydlely jsme už u otce v Jaroměři a matka se styděla objevit ve svém rodišti, pamětliva varování příbuzných a známých, než padla mému otci do té nezodpovědné náruče.

Pohár hořkosti ale pořád ještě nepřetékal. Ani v novém domově nás nečekalo nic dobrého, otec byl skutečně fanfarón, hrával celé dny v hospodě na Jakubském předměstí biliár, zbytek času dělal partnera místní smetánce-karetním hráčům v luxusním hotelu Juliš na náměstí starobylého města. Občas do nějaké práce nastoupil, ale dlouho se tam

neohřál. Ne, že by neuměl pracovat, byl ve svém oboru velmi zdatný, ale práce mu prostě nevoněla, věděl, že ho matka nenechá padnout. Poletoval od milenky k milence, domů se vracel jen na skok, když jemu, či milenkám došly peníze. Matka si tímhle sňatkem sáhla na samé dno. Jak se jí teď hodila rodinná výchova, znalost vaření, udržování vybraného textilu, škrobení, žehlení, praní, u židovské společenské jaroměřské smetánky uplatnila i tu němčinu. Posluhovala v několika bohatých rodinách, prala na zakázku velké prádlo, přibrala si praní, škrobení a žehlení límců a manžet pro majetné jaroměřské úředníky. Když bylo peněz pořád málo, kývla na nabídku prát prádlo i pro jedno řeznictví. Stala se neoficiální živitelkou rodiny, osud k ní nebyl ani trochu shovívavý. Bohémský způsob otcova života naložil všechnu starost o rodinu na její bedra. Vstávala na úsvitu, ničila si ruce na kovových valchách, rozežíral jí je louh, bělicí ty zakrvavené řeznické kusy, ledová voda při máchání v ranní Úpě přivodila úporný revmatismus. Nic těžkého se jí nevyhnulo. Snad ta zabezčená usilovnost, pracovitost a zodpovědnost byla rodovým dědictvím, bez něj jsme nemohli existovat. Otec parazitoval celá léta trvání manželství na její nekonečné trpělivosti. Zdědila jsem ji po ní, ale je to setsakra danajský dar. Ani jedna z nás nedovedla v životě včas a rázně otevřít zešíroka dveře a dát neřádům nekompromisní vale. Lidová moudrost mluví o trpělivosti, přinášející růže, ale některé druhy těch královských květů jsou pěkně bodlinaté. V těch časech musela definitivnímu rozvodu předcházet rozluka, jakási snaha po záchraně manželství. Matce až po víc než třinácti letech došla léty zkoušená trpělivost a požádala aspoň o rozluku. Udělala to, co měla udělat zanedlouho po svatbě, před dražbou. Abych nekazila tradici, i mně trvalo dvacet let, než jsem konečně stanula po dvou předchozích marných pokusech se žádostí o rozvod potřetí před soudem a řízení konečně dovedla do nezbytného konce. Historie se opravdu občas nemilosrdně opakuje. V některých rodinách to je snad nepsaným pravidlem.

Hned po skončení druhé světové války matka rozprodala skrovné zařízení bytu a vydaly jsme se na strastiplnou cestu do jejího rodiště. Opatrovala v kabelce dopis československého konzula v Chicagu, který nikdy otci neukázala, už nezvratně věděla, co by udělal. Bláhově si představovala, že přijedeme do jejího rodiště, úřady udělají pořádek a ona se ujme neprávem strýcem a tetou zadržovaného, na ni mezitím přeepsaného bratrova majetku. Když se po svatbě dražbou dramaticky lámal její osud, bylo jí dvacetjedna let, neznala metodiku notářských zápisů, evidence v majetkových knihách, nevěděla, že do licitace směl jít jen její majetek po rodičích a zemřelých sourozencích, přeepsaný na ni, ale ne majetek bratrů, žijících v Americe. Notářské doklady v mém vlastnictví dodnes dokazují, že babička při koupi pozemků dělila parcely na a,b,c,d,e, atd. stejným dílem na všechny žijící členy rodiny, po dražbě ale v majetkové podstatě zůstaly i podíly, patřící mlčícímu americkému bratrovi. Matka se jich teď chtěla ujmout, ale teta se postavila výhrůžně proti. Někdo nelitostně mamonářce poradil, že má trvat na válkou zavřenými hranicemi vydrženém právu, to ovšem nenašlo uplatnění, protože matka se právě pro ty zavřené hranice nemohla dřív ke svému majetku vrátit. Strýc byl za svého života celebritou, tykal si s mnoha vlivnými politiky, zval je na hony, pitky i výpady za slečnami, takže měl opět právo na své straně. Když jsme opakovaně z úřadů odcházely s nepořízenou, sbalila nám po ročním pobytu potřetí od své osudové svatby pár svršků a vydaly jsme se za novým životem do západních Čech. Se dvěma kufry a osobními doklady. Zase jsme začínaly na zelené louce. Další silné kafe pro dvě osamělé ženy. Slušně jsem kreslila i malovala, toužila jsem původně studovat na UMPRUM, lákalo mne malířství i sochařina, před tím poválečným odjezdem znovu do Čech jsem úspěšně složila zkoušky na Školu uměleckých řemesel v Nitře, obor knižní grafika, byla přijata, ale okolnosti to už nedovolily. Stipendia rok po válce ještě nebyla a matčin majetek byl v dané situaci nedobytný. Vše nečekaně vyřešil inzerát české továrny v západním pohraničí, hledající malíře porcelánu. Tam matka nasměrovala naši budoucnost. Do svého rodiště, byť i jen na

návštěvu, se již nikdy nevrátila. Dopisovala si s několika rodinami, ale jít se jim ukázat na oči nedokázala. Všechny ty zkoušky osudu zanechaly na jejím srdci a zdraví hlubokou rýhu.

Nikdy o tom nemluvila, ale tušila jsem, že cítí vinu za mým otcem prokarbaněný a propitý, prohýřený rodinný majetek. Prohrabala zbytek starých dokladů a napsala několika příbuzným za tu velkou louži. Ozvala se jim poprvé od roku 1931, skutečně cítila velikou vinu. Nesla jsem po válce na poštu tři obálky do New Orleansu a jednu do Chicaga. Odpověď z Chicaga na sebe nenechala dlouho čekat, následovaly zásilky oblečení, i poválečných vzácností - čokolád, pravé vlny. Do dvou z dopisů jsem vložila své kresby na alšovské téma. Reakce byla skutečně americká. Žádné dlouhé řeči, dcera matčina chicagského bratrance Adama pojedje do Prahy na první poválečný všesokolský slet, matka mi má vyřídit papíry a při zpáteční cestě pojedje lodí s mladou příbuznou za novým životem. Strýcům se dobře vede, starší si sice vzal dvě děti z dětského domova, ale mladší, ten, co se zřekl majetku v matčin prospěch, je stále bezdětný, oba se zavázali, že budou moje umělecká studia financovat. Postaví mne do života. Budu žít u bezdětného strýce v Novém Orleansu, postarají se o vlastní krev. V tu chvíli si matka uvědomila holou skutečnost. Zůstane tu sama jako kůl v plotě, daleko od svého rodiště, společnost se po válce vydala jiným politickým směrem, nastaly značné problémy s vyřizováním mého vystěhování, došlo i k bezohlednému zastrasování, že mne už nikdy neuvidí. Do toho přišla dolarová peněžní poukázka od obou bratrů, představující poválečných pět tisíc korun na přilepšenou, (peníze poukázali pod smyšleným jménem), neutajily se balíky se zámořskou adresou, začalo se mi pro ty zaslané dolary říkat dolarová princezna - a dílo zkázy bylo dokonáno. Příbuzná odplula přes moře sama, pár na tělo jdoucích dotazů na matčiny vztahy k americkému příbuzenstvu ze strany silového ministerstva, i předvolání k jakémusi výslechu v továrně, kde pracovala, můj odjezd za novou budoucností nelítostně vymazaly. Nevyšel ani její pokus dostat se k tzv. „sirotčím“ penězům, jež její starostliví rodiče uložili na účet ve spořitelně v Turčianskom sv. Martine. Peněžní ústav na náš dotaz v roce 1947 odpověděl šalamounsky - vklady u nich jsou, ale matka se prý měla zkontaktovat s další příbuznou z matčina rodiště, zda tyto uložené peníze řádně přihlásila k poválečným majetkovým dávkám podle zákona č.134/46. Rodina nerodina, příbuzná matce ani jediným slovem nikdy na její dopis neodpověděla. Podala-li nám spořitelna tuto informaci, jednala zmíněná příbuzná s peněžním ústavem a peníze tam tedy evidentně byly. Jak by jinak mohl peněžní ústav uvést i křestní jméno ženy, žijící celý život v matčině rodišti, dokonce příbuzné z větve babičky Veroniky? Bylo totožné s příjmením babičky za svobodna. Následně došlo k Únoru 1948 a konfiskaci položek osob, „nepřátelských“ novému zřízení. Když jsem já znovu po čtyřicetisedmi letech požádala v osobní velmi tíživé situaci o zprávu, jaký je stav účtu, kapitulovala jsem. Vklady „západních“ cizinců stát prý zkonfiskoval. Ani matce, ani mně nebyl jakýkoliv majetkový prospěch souzen. Měla jsem pocit, že opět pykáme za cizí hříchy. Osud si asi řekl, že tyhle dvě ženy od sebe nedovedou chamtivce odehnat, peníze by jim zase nebyly k užítku, tak nač zbytečně vracet příběh na samý začátek? Převést děj na pohádku, nedosekaly bychom se stále dorůstajících hlav nelítostně saně.

V roce 1976 nás navštívila strýcova, již dospělá dcera s dětmi, jejíž rodina žila v té době v Tripolisu, její muž tam pracoval u Oasis Oil Company of Libya, ale to už bylo jen zamávání za historií rodu. Byla jsem v té době už rozvedená, synové studovali na veřejce, muž mi přestal po třech letech od rozchodu bez jakéhokoliv varování platit výživné - poprvé v životě jsem si po tom vynechání platby musela na živobytí nás tří půjčit v práci - můj plat diplomované sekretářky byl téměř výsměchem tomu, co za svou práci braly zahraniční kolegyně, zařizovala jsem mužem nemilosrdně po rozvodu vybrakovaný byt, splácela půjčky, žila na samé hraně únosnosti. Peníze nám zoufale chyběly na každém kroku.

Jako by pořád nebylo dost nezasloužených ran. Osud se postaral o aspoň malé vybalancování té bezútěšnosti. Měla jsem krásnou práci, byla mým koníčkem, vynahrazovala mi jalová léta manželství. Ovšem všechno má dvě strany. Táhla jsem za sebou mimořádně těžké roky, doplácela na svou názorovou neústupnost, zabejčenost v obou porozvodových zaměstnáních, oba šéfové byli tehdejšími stranickými - a tedy nedotknutelnými - veličinami, to nebyla dobrá konstelace pro člověka mých mravních zásad. Šlápla jsem si i v soukromí do pěkné kaluže, domnívající se, že budu poslední etapu svého života, jakýsi pohodový podzimní sad, ale i to byl hluboký omyl. Přitahují slabochy, jsou jako to příslovečné jmelí. Teprve v samotě poslední etapy mé nenudné pouti nastal čas na pořádání myšlenek, názorů, zkušeností, vzpomínek.

Vytvořila jsem si postupně podmínky pro pravdivé pohledy zpět, zatoužila o historii rodu zvědět víc. Jako by mi někam zapadl vzácný prsten, probírala jsem neúnavně krabice písemností, pohlednic, dopisů, fotografií. Přece ten zašmodrchanec musí mít někde skryté východisko. Zlato jsem nenašla, nemělo u nás od otceva řádění domov, zato jsem přicházela na netušené souvztažnosti, osudovosti. Pomalu se přede mnou otevírala pestrá kniha lidských osudů, teprve teď nastal čas na vnímání návazností, důsledků, podobností s minulými ději. Někdy i pochopení, proč se kdy co stalo. Jak jsem postupně zaplňovala tu barevnou mapu života, začala jsem se ptát, proč se osud vyřadil na matce, proč i na mně? Její i můj muž byli nezodpovědní dráždiči osudu, nevybíraví dívkaři a hazardéři s dobrou pověstí rodiny, neuvěřitelní „klikáři“. Měli zvláštní, byť diametrálně odlišný přístup k majetku. Proč nezaměřil ten nehmotný arbitr pozornost na ně? Aby dotvrdil, že neřádi mají vždycky štěstí? Já i matka jsme to už věděly až příliš natěsno. Zatímco otec lacině rozhazoval čeho dosáhli moji předci, můj muž mohl být skvělou předlohou Moliérovi při psaní jeho lakomého Harpagona. Nahamouněné peníze ukládal na své vlastní, tajné konto, dozvěděla jsem se to po rozvodu u spořitelny přepážky... Mladší syn se ve své téměř padesátce dostal s mým někdejšímu mužem do majetkového sporu. Přes tu svoji, ničím neomluvitelnou minulost, mu jeho otec napsal, že se nechová jako čestný muž. To syna pobouřilo, vyjmul pár kapitol z mého Putování za tympiánem - rodinné kroniky - aby karateli připomněl, že právě on není práv takového přirovnání, majíc za sebou to, čím vším zničil naši rodinu. A můj někdejší „hrdina“, místo hledání cest k urovnání sporu a pár slov aspoň dodatečné omluvy všem, jimž tolik ublížil, synovi poštou vrátil ty nezpochybnitelné stránky rodinné kroniky s neuvěřitelnou poznámkou, že poslané kapitoly snad „nestojí ani za poštovní známku.“ Událo se toho u nás moc nedobrého, prožili jsme situace, které by v jiném vztahu nepřežily jediný den, ale za jednu věc se opravdu měl zachovat jako čestný muž už při mém prvním podání žádosti o rozvod. Jeho neuvěřitelnou nevěrou, dokonce na naší svatební cestě, pouhých pár týdnů po svatbě, jež měla nedozírné následky, se zřítíl náš rodinný život. Můj otec i on změnili navždycky můj pohled na muže. Poprvé zamilována, nemohla jsem pochopit, jak něco takového mohl udělat! Dostala se tou nikdy nezodpovězenou otázkou do celoživotního bludného kruhu. Tou posvatební ohavností změnil zcela nejen můj ženský život, i hmotně jsem zůstala na všechno sama. Byla to velmi, velmi těžká léta, nemít náuru po svých předcích po přeslici, nezvládla bych ani polovinu toho, s čím mně bylo souzeno se poprat. Mohlo mne při těch nezodpovězených hloubáních napadnout něco jiného než osudem dané, nezměnitelné děje? Tolika neřádnostem jsem se snažila vyhnout a přesto si mne vždycky, naprosto neomylně, našly. Není divu, že jsem občas, ve chvílích naprosté beznaděje, hrávala sama se sebou v myšlenkách hru na „co kdyby....“ Představami, jak mohl můj život vypadat, kdybych byla za moře odjela, jsem se dostávala z nejhorsího. New Orleans se stával mým tajným vzdáleným útočištěm, když bylo všeho neúnosně.

Na některé životní události jsou medikamenty neúčinné. Člověk musí najít dostatek vnitřní síly nastavit všemu nelitostné zrcadlo, provést sám na sobě psychoanalýzu, vymezit zážitky, jež táhnou jeho mysl do zničujících hlubin. Musí se naučit říkat, že to všechno - naštěstí - BYLO, nic se už nezmění, musí se snažit s tím vyrovnat a dožít. Jestli se nechce donekonečna s neřády soudit a trápit, musí se z toho tíživého nadělení vypovídat, vypsat, najít v duši místo na jakési starodávné „bělidlo“, na něž rozprostře mučivé vzpomínky. Nechá na ně působit slunce, čas, klidnější etapy života, neodstranitelné skvrny sice vždycky nezmizí, ale některé aspoň vyblednou. Vyhodí pomyslnými okny větru napospas křivdy, nehoráznosti, neodpuštělnosti. Nic jiného mu nezbyvá, chce-li zůstat při zdravých smyslech. Udělá sám ze sebe nezaujatého kronikáře, co události dost podrobně popsal, přiložil k té neveselé knize nezpochybnitelné doklady, aby nemohl být kýmkoliv podezírán ze zaujatosti, a pokusí se dožít jako ti, co prošli jiným životním peklem, a přesto si nesáhli na život. Nemám ráda řeči o tom, že každý si je strůjcem svého štěstí, osudu. Kdyby to tak bylo, kdopak by si přál narodit se slepý, tělesně postižený, těžce nemocný, zemřou mu rodiče, nedejbože děti, je tolik neřádností, jež některým jedincům připraví mnohou horkou chvíli. Ničím si o ni sami nekoledovali. Ano, dalším životem s tím mnozí mohou mnohé k lepšímu udělat, otupit ostří té slepé nespravedlnosti, ale musí vynaložit nesmírné úsilí, přemáhání, cílevědomost, jejich osudový handicap jde jako věrný spolejezdec pořád s nimi. A jdou-li podobné „dárečky“ v hustém sledu, přijdou slabé chvílky a zničující únava i na neochabující „rváče.“ Musí najít adekvátní sebeobranu.

Já se pokusila co nejvíc poznat své předky, pochopit, že musím jednat jako oni. Zachovat úroveň. Začala jsem své očistné virtuální výlety do minulosti u té všestranné scrantonské tety. Srovnala jsem své společenské postoje s jejími a věděla, že bychom se určitě musely zájmově potkat. I ve mně je jakýsi rebel, nerada se podřizuji nestravitelným regulím, nadevše cením osobní svobodu. Toužím po lepším uspořádání světa. Nejsm xenofobní. Uznávám rovnoprávnost, říkám tomu Já pán, Ty pán. Je mi blízká literatura, umění všeho druhu, ale i hluboké etické sociální myšlení, smysl pro spravedlnost, jistě bychom si spolu rozuměly. Při opakovaném pročítání novinového nekrologu jsem zatoužila naslouchat jejím názorům, sledovat zblízka tu spoustu koníčků, patřících kumštu. Také jsem se pokoušela ve svém množství zájmů o zpěv, bůhví, zda bych neuposlechla její názor při rozhodování, na který umělecký obor se vrhnout. Nadání k mnoha uměleckým činnostem zůstalo v rodě, profesní operní zpěvačkou se stala moje nejstarší vnučka, viděla díky tomu už pěkný kus světa. Mne celý život lákalo umění, synové v těžkých dobách života projevíli statečnost, cílevědomost, mnohostrannost, geny po předcích po přeslici. Starší je odrazem mých předků, čestný, pracovitý, všestranný, lidský.

Oba strýcové žili v New Orleansu, jehož francouzská čtvrť s vynikající hudbou, rozenými muzikanty a stylovými hospůdkami by mně určitě byla blízká. Přitahovaly mne černošské spirituály, všechna ta pestrá barevnost kosmopolitního města. Nesnáším zatuchlé rybníky a to město na všech fotografiích, jež se mi dostaly do ruky, nádherně pulsovalo. Pořád se mi do myšlenek míchal zfilmovaný román Sever proti Jihu, sžívání obou kultur, mnohovrstevná směsice národností, nenapodobitelný temperament přistěhovalců. Miluji domy s historickým nábytkem, obrazy, lustry, svícny, krásným starým nádobím, věci, které zdobí pečlivé práce a nesešněrovaného ducha, neuspěchaný rytmus dní, pohodové setkávání přátel. Hlubokou životní filosofii, jež vyplyne ze životních prožitků. Poctivou solidnost takových domovů. Rodinnou sounáležitost. Při probírání se různými svazky v kterémsi prodejně jsem objevila barevnou, výpravnou publikaci o „mé“ vzdálené metropoli. Když jsem listovala nádhernými stránkami, nadchly mne záběry na jednotlivé čtvrti, měly osobitý ráz, celkový dojem byla mnohobarevnost, styl, nepopsatelná

atmosféra, vytvářená různorodými etniky. Jako bych chodila s Aladinovou lampou v ruce a objevovala mně dosud neznámé světy. Pravda, v popisovaném čase jsem už byla zralá žena, jež dokáže ledacos ocenit, vidět citlivějšíma očima, domyslet souvztažnosti. V době, kdy matka rozhodla o tom, že zůstanu tady, jsem všechny nuance nedohlédla, po proběhlé válce, protektorátních uzavřených hranicích, v bezstarostných osmnácti i bez prolístování nějaké podobné knížky jsem nemohla vědět, co ztrácím. Navíc jsem už měla za sebou první z náhlých matčiniých rozhodnutí. Po těch v roce 1946 složených přijímacích zkouškách jsem se chystala vykročit vysněným směrem, věnovat se kumštu, ale opět bylo někde v knize osudu psáno jinak. Ani nástup do porcelánky nebyl tím, co jsme si představovaly. Poválečný inzerát, hledající malíře porcelánu, nabízel potěmkinské vesnice. O malování jsem si mohla jen snít. O to víc ve mně byla ta neuskutečněná daleká cesta vrostlá. Byl to můj rajský azyl. Tajený koutek, kam se člověk uchyluje, jdou-li věci proti směru jeho snů.

Než utichla poválečná korespondence se zámořím, převracela matka čím dál častěji horký brambor svého rozhodnutí, nikam mne nepustit. Snad se v ní ozvala rodová touha jít za štěstím bez ohledu na překážky, snad vědomí, že dvakrát razantně změnila trasu mé životní cesty, i náročnost takového rozhodnutí. Možná si uvědomila, že nám sama už potřetí sbalila kufry a šla za vidinou lepšího života, pochopila, že tehdejší režimové heslo „až na věčné časy“ uzavřelo hranice a už mne nikdy neobejmou příbuzní, její rodová krev. Že jsme sice zakotvily, ale na mělčině. Doma jsme se tu necítily hodně dlouho, pohraničí lákalo i řadu ničeho se neštítících novodobých zlatokopů. Měly jsme v sobě vtisknutou tu spořádanou Jaroměř. Než mohla své osudové rozhodnutí změnit, světové události se rychle vytříbily, svět se rozdělil na dva tábory, už se mluvilo jen o přátelích a nepřátelích, Východ a Západ světa oddělila „železná opona“, byl konec snům. Vrhla jsem se se zápalem svého mládí na možnosti, jež mi tu tehdy zbyly. Sport, Sokol, ochotnické divadlo, umělecká recitace, sborový zpěv, pokusila se o módní návrhářství, začala si sama šít. Umění a hudba mne přitahovaly, občas jsem zajela do nedalekých Karlových Varů na operu, již uvádělo tamní krásné divadlo, jindy mne s sebou vzala do přírodního amfiteátru v Lokti rodina mého mistra z továrny, zajížděla tam jak plzeňská, tak ústecká opera, dychtivě jsem prožívala nově objevený svět. Tu jsem vyrazila projít smetanovo-bílé Františkovy Lázně i výstavné „Mariánky“, neodmítla jsem nabídku absolvovat několikadenní pomahatelský kurz v Tyršově domě v Praze, pokoušela se o veršování. Kreslila, zkoušela i portrét. A hodně četla, takže můj život byl plný zajímavých činností, nebrala jsem v té době tu ztracenou příležitost tolik úkorně. A zůstávala bez štěbetavých přítelkyň, jsem celoživotně osamělý jezdec.

Mému sňatku předcházela třiapůlletá známost, a protože jsem si brala svou první lásku, ve které i polibek byl první, nemohlo mne ani v nejčernějších myšlenkách napadnout, že došlo k osudovému mezníku. Neuvěřitelnému přešlapu. Že půjdu neomylně v matčiniých stopách. Že, až tahle tragédie po dvaceti letech konečně skončí, začnu si stále častěji říkat, že kdybych tenkrát odjela, nemohly mne všechny ty absurdnosti snad ani potkat. Připomínaly klubko rozvíjejících se zmijí. Otcem mých dětí by se stal někdo jiný, naplnila bych své představy, čím se chci v životě profesně zabývat, žila bych v jiném společenském uspořádání. Nezačínala bych bez pomoci v cizím prostředí, ale v starostlivé náruči starého rodu. Když moje matka zemřela, objevila jsem v krabici snímek z jakési společenské události, odbývajících se za mořem. Uprostřed stojí ta všestranná teta. Ač je z ní už úctyhodná stará dáma, má na sobě mladistvé světlé taftové koktejlové šaty, na širším ramínku šatů několik připnutých růží, na zápěstí náramek ze stejných květin - a na hlavě takový hezoučkový „kastrůlek“, ozdobený závojíčkem. Starší strýc má ke sportovnímu sestřihu na ježka neformální světlý oblek, mladší, u něhož jsem měla žít, má na sobě bílé sako, stejnou košili, černého motýlka, černé lakýrky i ponožky, oblek doplnil černými kalhotami s matovými

lampasy. Prostě velké společenské gala. Aniž jsem ještě tuhle fotografii znala, pořídila jsem si ve své padesátce také maličký klobouček se závojičkem a prožila s ním zajímavý příběh. Ta teta mi i tím kastrůlkem na hlavě byla moc blízká. Protože byl apartní a takové klobouky může nosit jen žena, jež sama sobě rozumí. Jsem na ně dodnes zatížená. Když nám po rozvodu zbyl poloprázdný byt, do kapsy bylo čím dál hlouběji a rychle se tenčila hromádka toho, co šlo s velkou ztrátou zpeněžit v tehdejším Bazaru, vtírala se ta neuskutečněná dávná cesta stále naléhavěji. Všechno by bylo v našem životě jinak. Nesplní-li se člověku nějaký neobvyklý sen, nevymizí mu z paměti. V nejtěžších chvílích života se k němu utíká a bláhově si namlouvá „kdyby tenkrát....“ Než mne to „kdyby“ moudře opustilo, čekala jsem na opožděný zázrak. V nejčernějších chvílích, kdy nám bylo moc ouzko, jsem si uvědomila, že kdykoliv na ten můj ztracený, daleký, a pro mne exotický ráj pomyslím, vytanou mně pokaždé na mysli, jako podbarvení myšlenek, neodmyslitelný doprovod, vstupní tóny nádherného, dramatického Ravelova Bolera. Především, jako mořský příliv opakující se nezaměnitelná vstupní melodie, vyzývající k zbystření pozornosti, chystající entré ústřední hudbnosti. Snad to plnokrevné podbarvení, mající blízko k temperamentním skladbám, jež zněly ulicemi New Orleansu, způsobilo, že představy o mém životě za mořem byly až bolestné. Právě pro ten, na první pohled nepochopitelný důvod, proč jsem kdysi nesměla odjet. Uvědomovala jsem si člověčí bezmocnost tam, kde vezmou vrch mocenské zájmy. Plány mladého člověka jsou nepodstatné, Božínku, o co jde - hlady tady neumře a bude-li poslušná, nic jí nebude scházet. Jenže můj pohled na život a svět se s touhle filozofií nikdy nesmířil. Tím méně s nějakou nadiktovanou poslušností, stádností. Na vysoký piedestal stavím stále osobní svobodu. Snad proto ten příběh ve mně pořád žil, vracel se jako nekonečné vlny Ravelovy skladby. Nikdy jsem se z něj nevymanila. Bolero nabízelo stále plastičtější představy, jak chodím zářícími bulváry, veselými uličkami, znějícími všudypřítomnou hudbou, i zákoutími, kde přebývala zoufalá bída. Teprve po mnoha, mnoha letech jsem si uvědomila, že jako to Bolero, vrací se ke mně některé životní etapy, kterým okolnosti nedovolily uzavření, vymazání. Že proto se s nimi nedokáží vyrovnat, smířit, zapomenout, stávají se obsedantními, jako když člověka nějaký čas přepadají pochybnosti, zda zamknul byt a musí se vrátit, přesvědčit, uklidnit. Nenapadlo mne, že dávný příběh zmařeného odjezdu bude jedním z nich. Že se musí vždycky něco zásadního stát, co se o smír v duši postará.

Když jsem od syna slyšela výrok exmanžela o poštovní známce, cennější než vše, čím jsme spolu kdysi bolestně prošli, otevřely se mi konečně oči. Nevěřicně jsem přemýšlela, na základě čeho jsem od něj ještě čekala nějakou slušnost. Úroveň. Kde nic není, ani smrt nebere. Byl přece tak trochu dvojníkem mého otce, chtěla jsem svým čekáním na jeho slušnost, aby udělal něco tak nemožného, jako je změna barvy očí. Sám od sebe, ne za pomoci wichterlovských čoček. Nedokázal to a já s nesmírnou úlevou tuhle dlouhou kapitolu uzavřela. Zařadila mezi to, co už jen kdysi BYLO.

Po „sametové“ jsem se odhodlala k dlouhému dopisu na strýcovu adresu, ale čas příliš pokročil, zásilka se stala nedoručitelnou. S cizojazyčnými poznámkami a razítky ho pošta vrátila. Moc jsem toužila strýcům vysvětlit matčin stud, že dopustila s rodovým majetkem to, co se stalo, lítost, že s ní na tolik let přerušili všechny styky. Popsala její touhu po pár odpouštějících slovech od staršího bratra, její houževnatost i osamocenost, i ten z generace na generaci děděný rys zabejčenosti a hrdosti, jenž se nevyhnul ani mně. Tak, jako jsem na prahu konce svého života rozeslala několik dopisů, v nichž jsem požádala o odpuštění, pokud jsem někdy, nechtíc, ublížila, či nemohla pro nepříznivou shodu okolností tehdy své pohnutky vysvětlit či konat jinak, cítila jsem i teď nutnost objasnit pár věcí lidem,

kteří mi kdysi nabídli jinou budoucnost. Vnímám občas věci „mezi nebem a zemí“, toužila nedokončený příběh jedné rodiny uzavřít.

Snad abych příliš nezlenivěla, prožívám dost hekticky i své stáří. Desítky let trvající stress našeho manželství mi zadělal na řadu závažných, život ohrožujících nemocí, musela bych se občas až rouhat. Ty moje Váhy ale opět našly cestu k určité vyváženosti. Chtěla-li jsem životní turbulence v duševním zdraví ustát, musela jsem den co den usedat k počítači a otvírat událostmi napěchovaná vnitřní šuplátka, rozevřít doširoka dusící okna a začít vzpomínat. Už to šlo, k řadě událostí jsem postupně získala potřebný odstup. Začala jsem sepisovat svou rodinnou kroniku po přeslici, precizně a pravdivě. Ke každé kapitole přiložila všechny písemnosti, jež dokazují, že mne nežene ubohá pomsta, že jen popisuji složitost některých životních osudů, že n i k o m u nelžu, i to, jak člověka prožité formuje, jaké mají i v první chvíli „banální“ skutky dalekosáhlé dopady. Věděla jsem, že to bude občas hodně bolet - nejen mne - některé věci nelze zapomenout, odpustit, s některými se vyrovnat, protože jsem v nich neúčinkovala jen já a druhá strana šla nelítostně za svým cílem, bez ohledu na oběti. Něco bylo až tragické, neodčinilo by to ani deset zákonných rozhodnutí, snad tyhle krutosti očistí až čas. Církevní zpovědi jsem skončila v šestnácti letech, sluha Boží konal tehdy příliš světsky a mladá, čistá duše to nemohla spolknout, ale tahle, už zmoudřelá a nepomstychtivá zpověď, uvedla milníky našeho životního dramatu tak, jak se opravdu udály. Tymián, za nímž jsem celý život šla, jsem neobjevila, byť moje pouť vedla převážně cestou-necestou. Jen sem-tam prudce zavonělo pár stonků té uklidňující modři, přivoněla jsem, ale bylo mně určeno jít jinými směry. Po všech životních zkouškách a bojích mohu klidně odejít na poslední dlouhou cestu, nikomu nic nedlužím, ani tu omluvu ne. Všem, kterým patřila, se jí dostalo. Se vším příliš dlouho váhám, i proto jsem ta pozdní omluvná a vysvětlující slova nazvala Pár pozdních omluv. Žila jsem v povědomí, že cesta se pomalu svažuje, už by mne nic příliš silně nemělo zasáhnout. Nějak jsem zapoměla na přísloví, že člověk míní...

Jednoho dne „indiánského“ podletí roku dvatisícepět přinesly světové sdělovací agentury obrazy přírodní apokalypsy. Žila jsem už téměř v jistotě, že téma New Orleansu je ve mně smířlivě odžité. Ukončené. Člověk se tolikrát mýlí! Přivalové vlny hurikánu Katrina bleskurychle nalistovaly historii starou padesátosm let. Počítám-li jen svůj příběh. Jinak byl v naší rodině psán po dvě století. Dědeček Tomáš se narodil roku 1857, ženil se pozdě, zakrátko po svatbě odjel do Ameriky, matčini bratři spatřili světlo světa v letech 1892 a 1895, tři další děvčátka i moje maminka, nejmladší ze šesti žijících dětí, byly počaty na těch zámořských cestách mé babičky za jejím mužem. Právě v New Orleansu. Město, v němž byla počata, vytvořilo krevní pouto, jež se přeneslo její krví i na mne. Snad i proto mně bylo tak blízké. Měla jsem od katastrofických prvních zpráv o hurikánu neodbytný pocit, že nemůže jít o město, v němž žijí i další příbuzní mých blízkých. Dívala jsem se do tváří zoufalých lidí a dotvářela si živě představy. Možná tohle je syn černošské kuchařky v domě mého strýce, otec támhletoho lamželeza třeba dělal skladníka v obchodě druhého strýce, tahle dívčina je vnučkou někoho, kdo chodil do školy s adoptivními dětmi strýce Josefa. Dědeček prošedivělého černého neworleančana možná okouzloval svými spirituály a nenapodobitelným dzezem strýce, jenž se mně měl stát jakýmsi náhradním otcem. Možná že moje maminka byla počata mými prarodiči právě po návratu z nějakého příjemného, emotivního posezení v jedné z přemnohých kaváren exotické čtvrti, když dědeček svou mladou ženu vodil po zajímavostech svého nového domova, ukazoval jí tvář velkého světa. Najednou byla stará historie rodu zase blízko, živá. Sáhla jsem po kapitolách své rodinné kroniky Putování za tymiánem a probírala se přílohami k jednotlivým příběhům. Moji synové měli vědět, že jsem opravdu popisovala život takový, jaký bez příkras byl. Protože některé události v mém životě by spíš přitakávaly románové fabulaci. Bohužel, šlo vždy o tvrdé

skutečnosti. Fotografie dosvědčily pravdivost mých záznamů. Na jedné z nich stojí vzpřímeně moje hrdá babička Veronika, má tehdy šněrovačkou vynucený vosí pas, v ruce drží vysoký deštník a dole, pod jejíma nohama je vytištěna adresa fotosalónu ROBIRA, 245 Royal st., New Orleans. Přílivové vlny smetly přístavní bariéry, neméně nemilosrdně zaplavily uličky i bulváry, jistě i tu královskou ulici s fotoateliérem. S neklidem jsem se dívala na zatopené ulice, čtvrti, domýšlela, zda tam ještě žijí potomci mých dalších příbuzných, kteří se už nikdy do staré vlasti nevrátili. Připadalo mně, že i já v tom zatopeném městě hledám své příbuzné, jistě se všichni neodstěhovali do jiných států federace. Zase jsem vzala k ruce obálky starých zámořských dopisů a bylo mi nesmírně smutno. Můj téměř celoživotní ráj smetly nelítostné, rozbouřené vlny. Kdepak teď v té spoušti najdu Pauline street, kdepak se nachází další, na St. Roch avenue, a jak daleko od nich je 617-3 street s jejími obyvateli, členy našeho starého rodu? Nenapadlo mne, že zdánlivě uzavřený děj není mrtvý. Že se o obyvatele toho zničeného města budu strachovat o to víc, že netuším, kde se v té mase bezejmenných postav nachází i pár kapek rodové krve, jež po předcích koluje i v mých žilách. Už jsem věděla, proč nejsem xenofóbní, proč jedinou hodnotou je pro mne dobrý člověk, co od života potřebuji a chci, proč mne tolik oslovuje hudba. To barevné, mnohonárodnostní, nenapodobitelným rytmem pulzující město byl pořád můj ztracený domov.

Miluji mnohotvárnost moří, jistě bych trávila mnohé hodiny na březích Mexického zálivu, pozorovala připlouvající a vzdalující se zámořské lodě. Vím, jak jsem okouzleně vnímala na jedné naší baltické dovolené hemžení přístavního Stralsundu i Sassnitz, stejně tak nepopsatelný přístavní život v jugoslávském Splitu či Rijece. Přitahovaly by mne deštěm ztěžklé černé, dramatické mraky přístavu, asi bych nosila po kapsách kus tuhy a papírky, na něž bych ty nálady všemožného lidského hemžení zachycovala. Poučka o tom, že na světě neexistují dva identičtí lidé, mně vnukla jistotu, že bych na té druhé straně zemské polokoule nemohla potkat charakterového dvojníka své první osudové lásky. Nic z toho, co nám zničilo život, mně osobně vzalo zdraví, ideály a značně nabouralo víru v dobro, by se nebylo stalo. Klíčem k tomu ráji byl právě ten teď zničený, zoufalý New Orleans.

Jak život odpočítával roky a přicházely další dramatické turbulence, vzdaloval se mi tak moc, že jsem naději, že mne tam ještě někdy cesty osudu zavedou, s lítostí vzdávala. Říkám vzdávala, ne vzdala. Ten sen byl mou nedílnou bytostnou součástí, nemohl jen tak zmizet. Vzpomínám si, že když jsem občas měla příliš dlouho zavřené oči a asi se i podvědomě uvolněně usmívala, ptával se podrážděně můj muž, kde se právě toulám. A já - vzdálena tisíce kilometrů, daleko za mořem, jsem po pravdě odpovídala „Krásně si myslím.“ Nikdy jsem mu své tajemství nesvěřila, bůhví, jak by s ním naložil. Případ mých rodičů byl dostatečným varováním. Vím, některé příležitosti se neopakují, přesto jsem občas zadoufala, že se do toho koutu světa nějakým zázrakem jednou podívám. Byla to moje druhá vysněná Jaroměř, město mého dětství. To, jak jsem na nedokončený příběh svého odchodu z vlasti nikdy nezapomněla, dotvrzuje, že mne ta první mužova ohavnost zasáhla hlouběji, než se na první pohled jevílo. Všechny její důsledky do zbláznění znovu připomínaly, čeho jsem mohla být ušetřena. Jako když se znovu a znovu rozdírá nezhojitelná jizva. Ať začnu vzpomínat na cokoliv, to vzájemně propletené zlé pletivo nakonec vždycky vynese na povrch prapůvod té myšlenkové závislosti. Jsou lidé, kteří ze svého podvědomí dovedou vymazat to, o čem už nikdy nechtějí slyšet. Nepatřím mezi ně, bohužel. A předchozí věty prozrazují, že ani léčivé „bělidlo“ není všemocné. Některá špína se nedá ničím odstranit.

Na tu vzdálenou metropoli myslím pořád. Už se tam nikdy nepodívám, nenajdu potomky naší rodiny, ale nemohu se jí natvrdo vzdát, byl to celé desítky let můj azyl,

útočiště. Město prý bude vystěhováno, má narušenou statiku, nová výstavba vytvoří jakýsi sarkofág nad vším, co nemůže být zapomenuto. Mám ještě dost síly, abych něco takového se svou minulostí a trápeními dokázala i já? Nedovedu spočítat, jak silný by ten příklop musel být, aby se nic z těch starých ponížení a bolestí nevyplavovalo už nikdy na povrch. Jak dlouho budu vršit kamínky i balvany zapomnění na něco, co šlo se mnou celé desítky let? Zažívám pocity, že rozloučení s tím tajeným rájem musím nějak hmatatelně ukončit. Když to neudělám, budu mít pocity matky, již se utopilo dítě a jeho tělo nebylo nikdy nalezeno. Nejistota otvírá široký prostor pro pochyby, dohady. Mluvila jsem o tom se svou snachou. Navrhla, až se trochu zklidní situace a město začne znovu na tom strašném pohřebišti lidí, zvířat, domovů, snů a životních plánů poklidněji dýchat, napsat na nějakou krajanskou společnost a požádat o pár informací, jaké byly osudy aspoň těch mých dvou neworleanských strýců. Nemohla bych se smířit s tím, že nelítostné vody hurikánu pohřbily úplně všechno, co tvořilo součást mého života. Že osudy mé neobyčejné rodiny z malebných Javorníků smetly do nenávratna přívalové vlny strašné přírodní katastrofy. O tom, že to nikdy nenavštívené město je pro mne osudově blízké, hovoří i to, že president Bush za ně vyhlásil datum 16. září roku 2005 dnem modliteb. Co že je tak zvláštního na tom datu? Svátek má Ludmila, moje patronka.

Mým životem prošlo pár příběhů, jež měly neopomenutelné souvztažnosti. Jež ne a ne skončit, protože k prvotnímu áčku chybělo poslední písmenko abecedy, aby děj byl úplný. Skutečně trvalo i mnoho let, než udělalo tu nezbytnou tečku. Nečekané události se ke mně vracely v pohádkových bludných kruzích v přesně vymezených sedmi a deseti letech, jiné se zopakovaly mimo tu matematickou řadu, v nových kulisách, ale měly stejnou krevní skupinu. Jiné si pro neúnosnost říkaly o předčasnou oponu, ovšem vždycky se nečekaně, záhadně zadrhla, kus se musel dohrát za všech okolností, i kdyby měli protagonisté vyčerpáním padnout. Tohle jsem měla na mysli, když jsem své vyprávění uváděla několika zamyšleními, jak daleko postoupila věda v odhalování tajemství za tím hmatatelným, spočítatelným, změřitelným, zdůvodnitelným horizontem. Nikdo z nás neví, kam se svažuje, co ukrývá, co nám až jednou, po tom zlomu, zjeví.